

Farmer-survey om at indgå i grøn bioraffinering

I de seneste år er der kommet stigende fokus på, at landbrugsproduktionen i fremtiden skal ses som en del af den cirkulære bioøkonomi. En af de teknologier, der er særlig interesse for, er fremstillingen af proteinfoder ud fra græsmarksafgrøder ved hjælp af grøn bioraffinering.

Denne rapport beskriver, hvor stor opmærksomhed og interesse, der kan forventes blandt økologiske svineproducenter for at indgå i grøn bioraffinering. Denne gruppe er valgt ud fra en forventning om, at de har en særlig interesse for bioraffineret græsprotein, idet prisen på økologisk proteinfoder er høj, og der lægges vægt på miljørigtigt og lokalt produceret foder i reglerne for økologisk produktion.

Udarbejdet af:

Landskonsulent Erik Fog, SEGES - Økologi Innovation

December 2017

Konklusion

Ud fra interviews med 10 økologiske svineproducenter, der repræsenterer bredden i den økologiske svineproduktion, fremgår det, at der både er kendskab til og umiddelbart en stor interesse for at komme i gang med at fodre med protein fra danske økologiske kløvergræsmarker fremstillet ved grøn bioraffinering.

Det fremgår også, at et foder med græsprotein skal være et tørt pelleteret foder, der er lige så nemt at bruge som det man er vant til. De fleste ønsker at få det leveret af en foderstofvirksomhed.

De vigtigste drivere for at gå over til græsprotein vil være en større selvforsyning / lokal forsyning med protein og mulighed for at få større økonomisk værdi af at dyrke kløvergræsmarker.

De mest alvorlige barrierer vil være, hvis foder med græsprotein bliver dyrere, eller kvaliteten ikke er god nok med hensyn til aminosyresammensætning, foderudnyttelse eller grisene får sundhedsproblemer.

Fordele og ulemper skal være grundigt dokumenteret, før de økologiske griseproducenter vil begynde at bruge foder med græsprotein. Det kan bl.a. ske gennem forsknings- og udviklingsprojekter som BioValue og SuperGrassPork.

De økologiske svineproducenter forventer ikke, at de skal stå for produktionen af græsprotein; men peger på foderstofvirksomhederne. Samtidig peger de også på, at en stor del af værdien ved græsprotein vil komme på de økologiske planteavlsbedrifter, der får et bedre sædskifte og større udbytter. Der er derfor behov for at samle interessenterne i værdikæden for at udvikle en realistisk forretningsmodel, der fordeler opgaver og udbytte mellem interessenterne, så en første produktion af græsprotein kan komme i gang.

Da potentialerne i græsprotein er størst i den økologiske produktion forventes produktionen startet der, mens den konventionelle husdyrproduktion vil være en stor potentiel aftager, når produktionen er blevet så effektiv, at der også kan produceres græsprotein, der kan matche den lavere pris på det konventionelle marked f.eks. til produktion af GMO-fri husdyrprodukter.

Metode

Efter kontakt med konsulenter inden for økologisk svinerådgivning og med Friland A/S blev der udvalgt 17 økologiske svineproducenter, der dels repræsenterede forskellige produktioner (Søer / smågrise / slagtegrise), dels forskellige bedrifts / besætningsstørrelser og forskellige egne af landet.

De udvalgte svineproducenter blev kontaktet telefonisk og fik tilsendt et spørgeskema. Efterfølgende blev producenterne interviewet telefonisk og besvarelserne samlet.

Der er gennemført 10 interviews, og nærværende rapport samler og beskriver besvarelserne. Interviewene er indsamlet af SEGES i perioden oktober-november 2017.

Karakteristik af bedrifterne

Bedrifterne spænder vidt i størrelsen af svineproduktion. Blandt soholderne: fra 85 til 1.500 søer og i slagtegriseproduktionen fra 2.000 til 28.000 producerede grise om året.

Tilsvarende går bedrifternes størrelse fra produktion i lejede stalde til store bedrifter med flere hundrede hektar landbrugsjord.

De har også produceret økologiske grise i forskellig tid: fra et halvt år til 19 år, og nogle har haft konventionel griseproduktion, inden de startede med økologiske grise.

Viden og interesse i forhold til protein fra grøn bioraffinering

Alle på nær en af de adspurgte havde hørt om græsprotein, og kendskabet kom både fra omtale i landbrugspressen og på fagmøder, som fra snak med kollegaer og deres leverandør af griseføder.

Der ser således ud til at være skabt en god opmærksomhed på de nye muligheder i proteinfoder fra grøn bioraffinering.

Adspurgt til deres holdning til, at man kan producere proteinfoder fra kløvergræs, udtrykker de økologiske griseproducenter entydigt en positiv interesse. En udtrykker det som "Rigtig, rigtig positivt. Det vil kunne hjælpe os af med de ømme tæer som brug af kinesisk soja, og for planteavlerne vil det være mest revolutionerende, fordi de kan komme af med den konventionelle husdyrgødning, og de kan få et ordentligt sædskifte og nogle ordentlige udbytter."

Flere nævner ønsket om, at det kan øge selvforsyningen med protein, og en siger: "Det må gerne ske så hurtigt som muligt". Foder fra Danmark ses som mere troværdigt, og produktion på lokalt produceret foder forventer en vil være en fordel, når grisekødet skal sælges.

Men flere nævner samtidig, at det forudsætter en god foderkvalitet og at græsproteinet ikke bliver for dyrt, hvis det skal blive til noget. Nogle peger også på, at man skal sørge for, at det ikke bliver for energikrævende og transporttungt, så konceptet ikke er bæredygtigt.

En er dog så positiv, at han forventer, at man vil kunne udvikle produktionen af græsprotein, så det bliver effektivt produceret og til en konkurrencedygtig pris.

Der er således umiddelbart en stor interesse for at komme i gang med at fodre med protein fra danske økologiske kløvergræsmarker fremstillet ved grøn bioraffinering.

Indpasning i den eksisterende produktion

Langt de fleste indkøber færdigt pelleteret grisefoder hos en af foderstofforretningerne: Vestjyllands Andel, DLG eller Danish Agro, der alle tilbyder økologisk foder. Nogle få blander selv foder og ingen af de adspurgte bruger vådfoder.

Der blev spurgt til interessen for at bruge vådfodring, idet man der vil kunne undgå en dyr tørring af græsprotein. Ingen af de adspurgte havde ønske om at gå over til vådfodring, da de dels ville skulle gennemføre en dyr investering og flere mente heller ikke det egnede sig til fodring i mark og i åbne stalde. Man må derfor forvente, at afsætning af græsproteinfoder vil skulle ske i form af tørt pelleteret foder. Evt. vil bedrifter, der allerede har vådfoderanlæg, efterspørge en syrnnet græsproteinpasta.

Da græsproteinet stort set har samme aminosyreprofil som soja, blev landmændene spurgt, hvor stor en andel af sojaprotein i deres grisefoder, de ønskede at få udskiftet med græsprotein. Langt de fleste ønskede at udskifte så meget som muligt eller det hele – ”jo mere lokalt, jo bedre”. Flere gjorde dog også opmærksom på, at kvaliteten af græsproteinet skal være ordentligt undersøgt og oplyst, og at smagen skal være ok for grisene.

Prisfølsomheden blev belyst med spørgsmålet om, hvordan de ville reagere hvis foder med græsprotein blev 10 kr. dyrere pr. 100 kg.

Her bliver svarene mere nuanceret. Flere nævner, at en sådan merpris ikke er voldsom i forhold til de prisudsving, der i øvrigt er på økologisk grisefoder. Men det er afgørende, at det er et pristillæg, der gælder for alle, ellers vil den der går foran med at bruge græsprotein blive stillet dårligere i konkurrencen over for de øvrige producenter.

Andre peger på, at det må hænge sammen med foderets kvalitet. Hvis græsproteinet forbedrer foderets sammensætning (f.eks. en bedre aminosyresammensætning), således at produktionsøkonomien er den samme som med det nuværende foder, så er en merpris ok.

Endelig peger en på, at hvis merprisen betyder f.eks. 50 øre mere pr. kg kød, så kunne forbrugere også være med til at betale. Men samtidig tænker han, at det bliver svært at kommunikere som et salgargument, at grisene har fået græsprotein.

Der er således en stor interesse for at kunne bruge græsprotein til at erstatte soja-andelen i grisefoderet, hvis det kan leveres i mindst samme kvalitet og lige så let at anvende i foderanlæggene. Prismæssigt må det ikke stille producenten ringere at bruge græsprotein. Enten skal det kunne leveres til samme pris som foder uden græsprotein, eller hvis det bliver dyrere, skal der være kvalitetsmæssige fordele, der kan retfærdiggøre merprisen. En mulighed kunne også være en fælles branchemæssig indfasning af foder med græsprotein, så alle får det samme pristillæg.

Produktion, drivere og barrierer

Fra 2018 skal de danske producenter af økologisk grise anvende 100 % økologisk foder (hvor der tidligere har været mulighed for at anvende 5 % ikke-økologisk proteinfoder). Der blev spurgt til, om den ændring ville betyde ændringer på bedriften og øge interessen for at bruge græsprotein. Her var holdningen, at det var foderstofvirksomheden, der skulle sørge for at foderet overholdt økologi-kravene, så landmændene forventede ikke at indføre ændringer i den anledning heller ikke med hensyn til at dyrke mere kløvergræs. Det ser ikke ud til, at de adspurgte landmænd manglede kløvergræs i deres markdrift, da de har fokus på griseproduktionen, hvor bedrifter med

søer har store arealer med græsningsfolde. Kløvergræs til bioraffinering skal nok især ses som en positiv mulighed for økologiske planteavlere.

De vigtigste drivere for at gå over til græsprotein vil være en større selvforsyning / lokal forsyning med protein og mulighed for at få større økonomisk værdi af at dyrke kløvergræsmarker.

Der peges også på muligheden for at øge bæredygtigheden gennem større andel med kløvergræs, der kan give bedre kvælstofforsyning og højere udbytter, samt større biodiversitet. Samtidig kunne man begrænse transporten af importeret foder. En bedre aminosyresammensætning i foderet vil også kunne forbedre dyrevelfærden.

En højere pris på foder med græsprotein vil til gengæld være den største barriere. Dernæst nævnes, at foderet også skal være lige så let tilgængeligt og nemt at anvende, som det man er vant til. Endelig skal grisene kunne lide det og producere godt på det uden f.eks. at få diarree.

Der skal være en solid faglig dokumentation for at foderet med græsprotein opfylder de kriterier. Når det er på plads forventer de fleste, at foder med græsprotein vil blive anvendt.

Afslutningsvis blev spurgt til, om landmændene kunne forestille sig at være aktive i at få en produktion af græsprotein i gang, og om der var viden, de mangler for at tage et sådant skridt.

De fleste så sig selv som positive og proaktive, der gerne vil være med til at skabe nye muligheder. Men karakteristisk var også, at man så opgaven med at producere bioraffineret græsprotein som en opgave, der bedst kunne magtes af f.eks. foderstofvirksomhederne, hvor man så som landmand kan være med til at levere græs og aftage foderet.

Der mangler fortsat troværdig og uafhængig viden om: foderkvaliteten af græsprotein, aminosyresammensætningen, hvordan grisene godtager og producere på foder med græsprotein, hvilken pris det kan produceres til, og hvilke effekter produktionen har på miljøet – bæredygtigheden. Den viden håber landmændene at kunne få fra landbrugsrådgivningen, landbrugsmedierne og foderstofvirksomhederne.

Diskussion

Det fremgår af spørgeundersøgelsen, der har haft fat i en bred vifte af forskellige typer økologiske svineproducenter, at der umiddelbart er stor opmærksomhed på de muligheder, som dansk bioraffineret græsprotein vil kunne give den økologiske svineproduktion. Stort set alle de adspurgte havde hørt om det og havde velovervejede betragtninger om, hvad det kunne betyde for deres produktion.

Det betyder dog næppe, at en produktion af græsproteinfoder står lige for døren. Landmændene udtrykte nemlig samtidig, at de har brug for dokumentation for, hvordan kvaliteten af græsproteinfoder er i forhold til det foder, de er vant til at anvende. Det skal være lige så let og sikkert at anvende foder med græsprotein, og grisene skal være glade for foderet og producere godt og uden sundhedsproblemer.

De gode muligheder for at forbedre bæredygtigheden ved at bruge protein fra lokale græsmarker skal også dokumenteres, så man ikke risikerer et tilbageslag, hvis det f.eks. viser sig, at der bruges for meget energi til transport og behandling af græsset.

Det er heldigvis spørgsmål, som der allerede er sat undersøgelser i gang omkring i bl.a. BioValue og projektet SuperGrassPork under forskningsprogrammet Organic RDD 3.

Det fremgår, at en stor del af fordelene forventes at være hos økologiske planteavlere, der kan få værdi af flere kløvergræsmarker i deres sædskifter. Det fremgår også af besvarelserne, at de økologiske svineproducenter kun vil være interesseret i at anvende foder med græsprotein, hvis det ikke koster dem noget, og at de egentlig ikke forventer at skulle gå ind i at producere græsproteinfoderet.

Det rejser spørgsmålet om, hvordan en dansk produktion af bioraffineret græsprotein skal komme i gang, idet man risikerer at de forskellige parter i værdikæde blot peger på hinanden, som den der bør tage springet.

Der ser således ud til at være et behov for at samle en initiativgruppe af relevante interessenter: økologiske planteavlere, økologiske husdyrproducenter (fjerkræproducenterne har tilsvarende interesser som svineproducenter) og virksomheder i foderindustrien. I en sådan kreds skal der findes en realistisk forretningsmodel, der viser, hvordan græsproteinet kan produceres profitabelt, og hvilke bidrag de involverede interessenter skal komme med for at få den første produktion i gang.

Konventionelle producenter kunne også tænkes ind; men da den konventionelle proteinpris er under det halve af den økologiske, og kvælstof fra græsproduktion heller ikke har samme værdi i konventionel planteavl, er det svært at se en profitabel konventionel model som det første skridt. Men ønsket om at udfase soja af husdyrproduktionen er generelt, og der er begyndt at komme produktion af GMO-fri husdyrprodukter, derfor kan den konventionelle husdyrproduktion stå som et interessant fremtidigt marked for bioraffineret græsprotein, der er startet på grundlag af det aktuelle behov i den økologiske husdyrproduktion.